

FORORD

Da Kulturhistorisk museums faglige program for steinalderundersøkelser ble lansert i 2006, kom det delvis som konsekvens av at dispensasjonsmyndigheten var blitt overført fra landsdelsmuseene til Riksantikvaren i 2001. Når vi nå lanserer et nytt program for steinalderundersøkelser 15 år etter det forrige, skjer det samtidig med at kulturminneforvaltningen på ny er vesentlig endret. Som følge av regionreformen og ny ansvarsforskrift ble dispensasjonsmyndigheten overført til fylkeskommunene fra januar 2020. Det foreligger en ny stortingsmelding, og en ny kulturmiljølov er varslet. Det nye faglige programmet kommer imidlertid ikke først og fremst som en respons på reformene i forvaltningen. Snarere kommer det som en konsekvens av virkningene av det forrige faglige programmet. Steinalderprogrammet har med andre virket etter sin hensikt, nemlig å skape grunnlag for videreutvikling av eksisterende kunnskap og utarbeiding av nye forskningsområder og problemstillinger. Like fullt er målet med herværende program det samme: å medvirke til dynamisk kunnskapsinnhenting og en forskningsstrategi for utgravningsvirksomheten, der de vitenskapelige målsettingene overskrider hver enkelt undersøkelse.

Steinalderarkeologiens gode utvikling de siste 15 årene må ses i lys av andre pågående prosesser i akademia, det habitat universitetsmuseene er del av, og som kunnskapsproduksjonen næres av. Den såkalte science-revolusjonen i arkeologien har brakt med seg nye naturvitenskapelige analysemetoder og lett tilgjengelig programvare som gjør det mulig å bruke stordata på helt nye måter. Samtidig er en ny kultur for internasjonal publisering og deling av data på digitale plattformer etablert. Når vi likevel kommer med et nytt faglig program i bokform, er det fordi vi ser verdien av den materialiteten et slik kunnskapsgrunnlag og program for forskning utgjør, når det står skrevet mellom to permer. Av praktiske årsaker ble databearbeidingen for det faglige programmet avsluttet i 2017. Databasene som ligger til grunn, vil

imidlertid videreutvikles, og være tilgjengelig for den som ønsker å gjøre nye analyser.

Siden 2006 har Kulturhistorisk museum gjennomført en rekke store steinalderprosjekter, og langt de fleste har resultert i bøker med åpen tilgang, rettet mot et norsk publikum, men også en mengde internasjonale publikasjoner. I samme periode har flere doktorgradsprosjekter og andre forskningsprosjekter tatt for seg steinaldermateriale fra Kulturhistorisk museums område. Samlet har dette gitt unike innblikk i steinaldersamfunnene i Sørøst-Norge, fra pionerbosetningen til etableringen av gårdssamfunn. Det nye faglige programmet gir tilgang til denne kunnskapsbanken, men har også hatt som ambisjon å identifisere kunnskapshull. De store prosjektene har tradisjonelt vært en drivkraft i utviklingen av forvaltningsarkeologien. Det er lite som tyder på at de store steinalderutgravningenes era er forbi. Likevel viser det nye faglige programmet at steinaldermaterialet er en begrenset og sårbar ressurs, som vi må hegne om.

Dagens steinalderprogram springer ut av Kulturhistorisk museums forskningsmiljø på steinalderen, og er et resultat av et flerårig samarbeid mellom en gruppe arkeologer med steinalderen som sitt spesialfelt, som alle i det daglige jobber med saksbehandling, prosjektledelse og forskning. Det er derfor både mer omfattende og kanskje mer sammensatt enn det forrige programmet. Videre er det nye programmet bredt forankret på seksjonen og hos utvalgte samarbeidspartnere i fylkeskommuner, ved andre universitetsmuseer og hos Riksantikvaren, gjennom interne og eksterne seminarer og høringsprosesser. Vi har også fått verdifulle kommentarer og innspill fra en anonym fagfelle. Programmet er skrevet av og for den forskningsbaserte forvaltningen, men vil være en kilde til kunnskap for alle som forsker på steinalderen i Norden og Nord-Europa.

Oslo, september 2021
Lene Melheim